

S İ R K Ü L E R : 2 0 1 4 / 4 8

05.09.2014

ŞÜPHELİ ALACAK ve DEĞERSİZ ALACAKLAR İÇİN HANGİ DÖNEMDE KARŞILIK AYRILIR ?

Ticari hayatta kimi zaman gerçek ve tüzel kişiler çeşitli nedenlerle alacaklarını tahsil etmekte güçlük çekebilmektedir. Söz konusu tahsili zorlaşan ticari alacakların vergi uygulaması karşısında karşılık ayrılarak gider yazılabilmesi için bazı şartların sağlanması gerekmektedir.

VUK.nun 323 üncü maddesinde; "Ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olmak şartıyla;

1-Dava veya icra safhasında bulunan alacaklar;

2-Yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş bulunan dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacaklar; şüpheli alacak sayılır.

Yukarıda yazılı şüpheli alacaklar için değerlendirme gününün tasarruf değerine göre pasifte karşılık ayrılabilir.

Bu karşılığın hangi alacaklara ait olduğu karşılık hesabında gösterilir. Teminatlı alacaklarda bu karşılık teminattan geri kalan miktara inhisar eder. Şüpheli alacakların sonradan tahsil edilen miktarları tahsil edildikleri dönemde kar-zarar hesabına intikal ettirilir."

Denilmektedir.

Buna göre şüpheli alacak karşılığı ayrılmasında aranan ilk şart, söz konusu alacağın ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olmasıdır. Ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ile ilgili olmasından kasıt, alacağın ticari işle ilgili olması, söz konusu alacağın daha önce gelir yazılmış olmasıdır. Dolayısıyla işletmenin gerçek bir faaliyetine dayanmamış, ticari iş ve işletme ile ilgisi bulunmayan, işletmenin karını etkilememiş, işletme sahibinin şahsi nitelikteki alacaklarının tahsilinin şüpheli veya değersiz hale gelmesi durumunda bu nitelikteki alacakların gider kaydedilmesi mümkün değildir. Örneğin, Gelir tablosu ile ilişkilendirilmemiş olan çeşitli kişilere verilen borçlar, personel borçları ve avansları, iş avansları, ortaklardan alacak gibi alacaklar için şüpheli alacaklar karşılığı ayrılamaz.

Diğer taraftan, alacağın tahsili güçlüğünün, objektif olarak inandırıcı belgelerle ortaya konması, şüpheli alacak uygulaması açısından ikinci önemli şart olup, kanun koyucu şüpheli hale geldiği ileri sürülen alacağın, ciddi olarak takip edildiğinin yargıdan veya icra organlarından alınacak belgelerle tevsikini öngörmüştür. Tahsil edilemeyen alacak için sadece icra takibine başlanıp dosya numarası alınması karşılık ayırmak için yeterli değildir. Sonraki yıllarda da alacağın ciddi olarak takip edildiğinin mahkeme veya icra dairesindeki dosya ile ispatlanması gerekmektedir.

Şüpheli alacak karşılığı ayrılması, alacağın şüpheli hale gelmiş olması durumunda mümkündür. Dolayısıyla, mahkemeye dava, icraya takip dilekçesinin verilmiş olması, alacağın dava veya icra safhasına intikal ettiğini gösterir. Ancak şekli bir başvuru alacağın şüpheli sayılması için yeterli değildir.

Bu nedenle, bir alacağın şüpheli alacak niteliğini kazanabilmesi için başvurudan sonra davanın mahkemece görülmekte olması, icraya intikal eden ihtilafın da ödeme emrine bağlanmış olması gerekir. Borçlunun, mahkemeden iflasın ertelenmesi kararı alması halinde de şüpheli alacak karşılığı ayrılması mümkündür. Bu aşamalara gelmemiş alacaklar için karşılık ayrılamaz.

Bahse konu 323. Maddede karşılık ayırma zamanı açık olarak belirtilmemiş olup "Şüpheli alacaklar için değerlendirme gününün tasarruf değerine göre pasifte karşılık ayrılabilir." Denmiştir. Bu şekilde yer alan hüküm, mükelleflerin diledikleri yılda şüpheli alacak karşılığı ayırabilecekleri biçiminde değil, alacağın şüpheli hale geldiği yılın değerlendirme gününde karşılık ayırabilecekleri biçiminde anlaşılması gerekmektedir.

Ayrıca, şüpheli alacak karşılığı ayırma işlemi seçimlik bir hak olup ancak alacağın şüpheli hale geldiği yıl için ayrılması gerekmektedir. Başka bir deyişle, icra takibinin başladığı veya dava açıldığı yılda şüpheli alacak karşılığı ayrılması gerekmekte olup sonraki yıllarda karşılık ayrılması mümkün değildir. Bu konu, uzun yıllar dava konusu yapılmış, Danıştay zaman zaman lehte ve zaman zaman da aleyhte kararlar verebilmiştir. Nihayetinde, Bu konuda son sözü Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu (DVDK) söyleyerek dava ve icra safhasındaki bir alacağa sonraki yıllarda karşılık ayrılamayacağı yönünde Karar vermiştir. DVDK, 2006 yılında vermiş olduğu Kararın gerekçesinde, şüpheli alacak karşılığının, ancak alacağın şüpheli hale geldiği yılda ayrılacağı, şüpheli alacak karşılığı ayırmanın yükümlülerin ihtiyarına bırakılmasının, onları en çok kâr sağladıkları yılda şüpheli alacak karşılığı ayırma yoluna iteceği, bunun ise kanun koyucunun amacına aykırı düşeceği yönünde değerlendirmelere yer vermiştir.

DEĞERSİZ ALACAK NEDİR ?

Öte yandan, 213 Sayılı Vergi Usul Kanununun, "Değersiz Alacaklar" başlıklı 322'nci maddesinde; "Kazai bir hükme veya kanaat verici bir vesikaya göre tahsiline artık imkan kalmayan alacaklar değersiz alacaktır.

Değersiz alacaklar, bu mahiyete girdikleri tarihte tasarruf değerlerini kaybederler ve mukayyet kıymetleriyle zarara geçirilerek yok edilirler. İşletme hesabı esasına göre defter tutan mükelleflerin bu madde hükmüne giren değersiz alacakları, gider kaydedilmek suretiyle yok edilirler." hükmüne yer verilmiştir.

Anılan madde hükmünün tetkikinden de anlaşılacağı üzere; bir alacağın değersiz sayılabilmesi için hakkında ya bir yargı kararının olması ya da kanaat verici bir vesikanın bulunması gerekir. Kanaat verici vesikadan kasıt ise, alacağın tahsilinin imkansız olduğunun belge üzerinden anlaşılmasıdır. Vergi mevzuatımızda, kanaat verici vesikaların neler olduğu hususunda kesin bir hüküm olmamakla birlikte, gerek Danıştay'a intikal eden ihtilaflar sonucu verilen kararlarda, gerekse Gelir İdaresi Başkanlığı uygulamalarında; alacaktan vazgeçildiğini gösteren ve inandırıcı olan anlaşmalar ve benzeri vesikalar (mektup, muhabere evrakı ve yazılı her türlü belge gibi), borçlunun kesin olarak yurt dışına çıkmış olduğunu gösteren belgeler, mahkemelerce borçlu hakkında verilmiş "Gaiplik Kararı" gibi belgelerin kanaat verici

vesika olarak kabul edildiği görülmektedir. Aciz vesikasına istinaden alacağın değersiz alacak olarak gider yazılması kabul edilmemiştir.

Yargısal bir hükme dayanarak alacağın değersiz hale gelmesi için söz konusu alacağın tahsili için bütün kanuni yollara başvurulmakla birlikte alacağın ödenmesinin ya da ödenmesini istemenin imkansız olduğunun bir mahkeme kararı ile tespit edilmiş olması zorunludur. Örneğin, konkordato, iflas, tasfiye sonucunda alacağın tahsil kabiliyetinin olmadığına belge ile ispatlanması halinde bu alacaklar değersiz alacak olarak gider yazılabilir.

Bunlara ilave olarak, alacağın **değersiz hale geldiği yıl hesaplarına** zarar olarak yazılması gerekmekte olup, ilgili olduğu yılda zarar yazılmayan alacağın sonraki yıllarda dikkate alınması da mümkün bulunmamaktadır.

Yapılan icrai takibatlar, kanaat verici bir vesika olarak görülmediğinden alacakların değersiz alacak olarak gider yazılması mümkün değildir.

Aşağıda "kazai bir hükme veya kanaat verici bir vesikaya" örnekler verilmiştir.

-Borçlunun herhangi bir mal varlığı bırakmadan ölümü veya mirasçılarının mirası reddettiklerine dair mahkeme kararı.

-Borçlu aleyhine alacaklı tarafından açılan davanın kaybedildiğine dair mahkeme kararı,

-Mahkeme huzurunda alacaktan vazgeçildiğine ilişkin olarak düzenlenmiş belgeler,

-Alacaktan vazgeçildiğine dair konkordato anlaşması,

- İnandırıcı sebepleri olmak şartıyla alacaktan vazgeçildiğini gösteren anlaşmalar, (Alacaklının tek taraflı irade beyanı ile alınmasından vazgeçilen alacakların, değersiz alacak olarak zarar kaydı mümkün değildir.)

-Ticaret mahkemesince borçlu hakkında verilmiş ve ilgili masa tarafından tasfiyeye tabi tutulmuş bulunan iflas kararına ilişkin belgeler.

Diğer taraftan aciz vesikası, alacağını alamamış olan alacaklıya, ödenmeyen alacak miktarı için verilen bir belgedir. Bu belgenin verilmesi ile alacaklının alacağı son bulmaz, hatta alacaklının durumu kısmen kuvvetlendirilmiş olur. Başka bir deyişle aciz belgesi İcra İflas Kanununun 68 inci maddesi anlamında borç ikrarını içeren bir belge olup, alacağın değersiz olduğuna ilişkin bir vesika değildir.

YURT DIŞINDAN DÖVİZ CİNSİDEN OLAN ŞÜPHELİ ALACAKLAR İÇİN DE KARŞILIK AYRILABİLİR

Gelir İdaresi Başkanlığı'nın döviz cinsinden yurt dışı alacaklarla ilgili olarak verdiği bir Özelge şöyledir: "... Yurt dışından olan alacakların şüpheli hale geldiğinin ispatlanabilmesi için ticari iş yapılan firmanın mukim olduğu ülkenin mahkemelerinde dava açılması veya icra takibinde bulunulması gerekmektedir. Yurtdışından olan alacakların dönem sonunda değerlemesi nedeniyle oluşacak kur farkları da asıl alacağın akıbetine tabi olduğundan asıl alacak şüpheli hale geldikten sonra bu alacağa bağlı olarak oluşan kur farkları için de şüpheli alacak karşılığı ayrılması mümkün bulunmaktadır. Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde, yurt dışından olan alacaklarınız için iş yaptığınız firmanın mukim olduğu ülkenin mahkemelerinde dava

açılması veya ilgili ülkenin icra mevzuatı uyarınca icra takibine başlanması halinde alacağın Vergi Usul Kanunu'nun 323. maddesine göre şüpheli hale geldiği kabul edilebilecek olup söz konusu takiplere başlanıldığı hesap döneminde karşılık ayrılması mümkün bulunmaktadır..."

Yurt içi alacaklarda olduğu gibi yurt dışı alacaklar için de dava açılması başlangıçta karşılık ayırmak için yeterli olmakla birlikte sonrasında davanın takibi önem arz etmektedir. Şüpheli alacak karşılığı ayırmak için göstermelik dava açılması karşılık ayırmak için yeterli değildir. Sonrasında davanın ciddi bir şekilde takip edildiğinin belgeleri ile birlikte ispatlanması gerekmektedir.

Saygılarımızla